

Problems of researching the history of the development of social communication processes and ways to solve them

<p>Oleksandr Kholod, Doctor of Science in Philology, Head of the Department of Journalism, E-mail: akholod@ukr.net, https://orcid.org/0000-0002-6851-0176 ResearcherID: AAD-5598-2019 Vasil Stefanik Precarpathian National University, Shevchenko st., 57, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76000.</p>	<p><i>Citation:</i> Kholod, O. (2024). Problems of researching the history of the development of social communication processes and ways to solve them. <i>Social Communications: Theory and Practice</i>, 15(2), 11–31. DOI: 10.51423/2524-0471-2023-15-2-1 © Kholod, O. (2023). Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)</p>
---	---

Annotation

In the article, the author analyzes the problems of researching the history of the development of social communication processes. **The purpose** of his research was to identify the components of the mentioned problem and propose ways to solve them. At the beginning of the study, the author clarifies the semantics of the terms «social communications» and «social communication», clearly branching out their lexical meaning.

The research methodology allowed the author to use a general method – holism, which involves the analysis of all phenomena and processes in the world in the Integrity and interdependence of the elements of the Whole; general scientific methods (analysis, synthesis, generalization, analogy and classification) and methods of scientific knowledge: methods of theoretical research (axiomatic, statistical method and hypothetical-deductive), and also turned to methods of empirical research (observation, description, measurement).

The research technique included the analysis of a) educational and methodological materials, which are used in different countries of the world to train students in specialities related to social communications (journalism, advertising, public relations, and the like); b) scientific materials (monographs, scientific articles in specialized scientific journals of the world). The author analyzed the selected publications by the number of publications on social communications, journalism, advertising, public relations, film production; politics, history, historiography; art and others. Later, I created tables and transferred the selected facts there, counted the number of cases for each criterion, which made it possible to make tables and diagrams. The author recorded the trends of the indicators and interpreted them with the help of the projective method.

In **the conclusions**, the author proposed four ways to solve the problem of researching the history of the development of social communication processes.

Keywords: Social Communication Processes, Development, Research Problems, Solutions.

Проблеми дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій і шляхи їх вирішення

Олександр Холод,

доктор філологічних наук,

завідувач кафедри журналістики

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ, Україна)

Вступ

Упродовж офіційного існування наукової галузі «Соціальні комунікації» в Україні й багатьох інших галузей науки, що вивчають поведінку людей, є декілька похідних проблем. Вищезгадані проблеми пов'язані із глобальним непорозумінням серед дослідників щодо процесів соціальних комунікацій. Назвемо такі проблеми.

Першою проблемою є закінчення знання й початок незнання про те, яким є семантичний діапазон наповнення різними смислами терміна «соціальні комунікації». Вищезгадану проблему досліджували в різний час представники різних наукових шкіл і течій (M. Vinotto (2010), N. Bosco (2005), C. Craig (2011); В. Горовий (2010), В. Ільганаєва (2009), В. Корнєєв (2015), Г. Почепцов (2010), В. Різун (2012), О. Ромах (2017), М. Хилько (2013); О. Kholod (2023)). Оскільки перша проблема піддавалася неглибокому аналізу раніше (Hovland, 1948; Poli, 1979; Подгурецьки, 2006; Різун, 2012; Корнєєв, 2015; Хилько, 2013; Холод, 2018), ми не зупиняємося на ній.

Другою не менш глобальною проблемою є закінчення знань і початок незнання про те, що вважати історією соціальних комунікацій.

Третьою проблемою вважаємо початок незнання про те, якими методами варто послуговуватися дослідникам, щоб адекватно вивчати історію розвитку процесів соціальних комунікацій.

Ураховуючи вищевикладену проблему, ми визначили *об'єктом* подальшого вивчення проблеми дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій, *предметом* – шляхи розв'язання проблеми дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій.

Метою своєї наукової розвідки ми визначили ідентифікацію складників вищезгаданої проблеми й пропозицію шляхів її розв'язання.

В огляді джерел, автори яких присвятили свої дослідження другій і третій проблемі, ми зосередимося більше не на мінімальній частині досліджень, які сьогодні відомі вузьким фахівцям. Ми будемо розглядати й ті результати, які є дотичними до двох вищезгаданих проблем (другої й третьої в нашому переліку).

Методи й методики дослідження

Під час дослідження й опису його результатів ми вживали два терміни: «соціальні комунікації» і «соціальна комунікація». У робочому порядку для вивчення проблем дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій ми ототожили їхні значення. Разом із тим ми розрізняємо значення вищезгаданих термінів. Семантика терміна «соціальна комунікація» дозволяє пояснити, що ми маємо справу лише із процесами обміну інформацією завдяки лінгвістичним/паралінгвістичним і мовленнєвим засобам. Під терміном «соціальні комунікації» маємо не лише процеси обміну інформацією, які забезпечені мовними, мовленнєвими чи паралінгвістичними засобами, але й будь-якими іншими, які

дозволяють отримувати інформацію в будь-який спосіб і транслювати її з метою отримання зворотного зв'язку.

Для обох видів комунікації(-ій) («соціальної» і «соціальних») підґрунтям є два параметри: 1) інформація повинна циркулювати між комунікатором (надавачем) і комунікантом (отримувачем); 2) циркулювання інформації повинно бути спрямованим на здійснення соціальних дій, соціальних взаємодій і соціальних відносин. Усі інші випадки варто розглядати лише як комунікацію (обмін інформацією).

Проблеми дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій і шляхів їхнього розв'язання ми аналізували завдяки трьом групам методів, а саме: загальним методам, загальнонауковим методам і методам наукового пізнання.

Із першої групи *загальних методів* ми обрали метод альтернатив діалектики – холізм, який передбачає аналіз усіх явищ і процесів у світі в Цілісності й взаємозалежності елементів Цілого. Із другої групи *загальнонаукових методів* ми зупинилися на аналізі й синтезі. Перший метод (*аналіз*) нам допоміг розчленувати Ціле на складники, щоб відібрати ті елементи, які цікавлять нас. Другий метод (*синтез*) дав можливість об'єднати для детального вивчення виділені в аналізі предмети нашої наукової зацікавленості й об'єднати їх у новій конфігурації, яка набула більш зручних форм і стала більш «видимою» для подальшого вивчення. Ілюструємо застосування методів аналізу й синтезу. Цілим у нашому вивченні є історія розвитку процесів соціальних комунікацій. Ми виокремили із Цілого декілька тих проблем, які стосувалися аналізу вузлових моментів, як наприклад, з'ясування визначення термінів «соціальні комунікації», «історія соціальних комунікацій», «процеси розвитку соціальних комунікацій». Приділили увагу тому, що необхідно брати за основу, коли слід аналізувати історію розвитку процесів соціальних комунікацій: сам процес розвитку чи соціальні комунікації за їхньою сутністю з позицій епістемології. Після ідентифікації потрібних нам аспектів ми завдяки *методу абстрагування* відволіклися від другорядних проблем, що пов'язані з вивченням проблем розвитку процесів соціальних комунікацій. Після застосування методу абстрагування ми застосували *метод синтезу*: подумки «сконструювали» зручну для свого наукового світогляду схему взаємозв'язків елементів Цілого й «побачили» проблемні, малодосліджені чи не вивчені дотепер «вузли» в аналізі проблем дослідження процесів розвитку процесів соціальних комунікацій.

Для нашого вивчення корисним став *метод узагальнення*, який дозволив установити загальні властивості й ознаки проблем дослідження процесів розвитку процесів соціальних комунікацій. Завдяки *методу аналогії* ми сформулювали висновки про подібність на підставі одних подібних ознак процесів соціальних комунікацій, переносячи такі ознаки на загальне уявлення про проблеми дослідження процесів розвитку соціальних комунікацій. Ми також застосували *метод класифікації*, що дозволило нам розподілити в групи отриману нову інформацію про проблеми дослідження процесів розвитку соціальних комунікацій. Такий розподіл ми здійснили на базі подібних ознак і закономірностей зв'язків між групами вищезгаданих проблем.

У третій групі (*метод наукового пізнання*) ми виокремили необхідні, на наш погляд, методи теоретичного дослідження (*аксіоматичний, статистичний метод і гіпотетико-дедуктивний*) і методи емпіричного дослідження (*спостереження, опис, вимірювання*).

Методикою нашого дослідження став такий порядок процедур:

1) спочатку ми ідентифікували такі критерії відбору інформаційного матеріалу для подальшого аналізу:

а) навчально-методичні матеріали, за якими в різних країнах світу навчають здобувачів освіти за спеціальностями, що пов'язані із соціальними комунікаціями (журналістика, рекламна справа, паблік рилейшнз і подібні);

б) наукові матеріали (монографії, наукові статті в спеціалізованих наукових журналах світу);

2) за визначеними критеріями відібрали публікації, що пов'язані із соціальними комунікаціями, і проаналізували їх за такими критеріями:

а) кількість публікацій про соціальні комунікації, журналістику, журналістикознавство, рекламну справу, паблік рилейшнз, кіновиробництво; політику, історію, історикознавство; мистецтво й інші;

б) створили таблиці й перенесли туди відібрані факти;

в) підраховали кількість випадків по кожному критерію;

г) за результатами підрахунків показників таблиці створили графіки;

г) проаналізували графічні зображення графіків і виокремили тенденції;

д) зафіксовані тенденції розтлумачили за допомогою проєктивної методики (застосували об'єктивні результати досліджень колег, які вивчають проблеми соціальних комунікацій, а також власний дослідницький досвід для пояснення зафіксованих тенденцій);

3) крім створення таблиць за результатами наших спостережень й аналізу кількості публікацій про історію соціальних комунікацій, ми здійснювали аналіз публікацій двох груп: перша група – публікації навчального й навчально-методичного й публіцистичного характеру; друга група – публікації науковців і представників науково-дослідних спільнот різних країн.

Результати й обговорення

Що вважати історією соціальних комунікацій?

Під час підготовки наукових кадрів із соціальних комунікацій (аспірантура, докторантура) молоді дослідники та їхні наукові наставники часто визначають діапазон поняття «історія соціальних комунікацій», спираючись на власний попередній дослідницький досвід.

У процесі складання *програм навчальних предметів* для підготовки фахівців в університетах, де вивчають процеси соціальних комунікацій (General History of Social Communication, 2023; Historia-comunicacion-social, 2023), також пропонують звужені суб'єктивні визначення історії соціальних комунікацій (Aranda, Javier, 2002). Серед тем і проблем історії розвитку процесів соціальних комунікацій фахівці (Montero, & Rueda, 2001) розглядають основи та об'єкт історії соціальної комунікації, триєдність історії, комунікації й суспільства, аналізують поля для історії соціальної комунікації. Усе вищезгадане узгоджується авторами з фундаментальною бібліографією з історії соціальної комунікації, яку вони подають у документі «Introducción a la historia de la comunicación social» («Вступ до історії соціальної комунікації») (Montero, & Rueda, 2001).

У *бізнесовому середовищі* автори стартапів, які спрямовані на вдосконалення продуктів соціальних комунікацій сучасності, не пропонують визначення процесів соціальних комунікацій і не ідентифікують важливі етапи розвитку історії соціальних комунікацій (Communication Startup Ideas, 2023; Startup? Apply for our 2023 startup programme, 2023).

У *науковому середовищі* дослідники здійснювали огляд й аналіз форм, шляхів і засобів, які історично дозволяли обмін сигналами, кодами чи знаками між людьми, що називають

комунікацією (Borderia, Laguna, & Martínez, 2010), маючи на увазі саме процеси соціальних комунікацій, або соціальної комунікації.

У *праксеологічному середовищі*, що пов'язане із практичною реалізацією різних форм і видів процесів, що пов'язані з історією соціальних комунікацій, фахівці не пропонують конкретних визначень поняття «історія соціальних комунікацій». Натомість автори-класики соціології (Garfinkel, 1967; Garfinkel, 2007; Goffman, 1959; Touraine, 1969; Touraine, 1977; Гоффман, 2004; Туреньє, 2001) і сучасні електронні ресурси (Love & Friendship, 2023; Skillshare, 2023) дають конкретні поради про те, як допомогти в побутових стандартних і нестандартних соціальних комунікаціях (зокрема й про корекцію соціальних навичок аутистів (Cliette, 2023; Parent Coaching to Support Social-Emotional..., 2023)).

Таким чином відбувається глобальне розпорошення поняття «історія соціальних комунікацій» і «історія розвитку процесів соціальних комунікацій» відповідно до терміна, яким такий процес позначається. Спираючись на вищезгадане, констатуємо об'єктивну необхідність з'ясувати шляхи розв'язання проблеми дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій.

Огляд навчальних програм з історії соціальних комунікацій.

Для подальшого аналізу проблем дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій і шляхів їхнього розв'язання ми звернулися до критерію відбору матеріалів такого аналізу. За основу було прийнято тезу про те, що аналізувати необхідно лише ті наукові й науково-методичні джерела, що безпосередньо дотичні до наукової галузі «Соціальні комунікації» і до навчальної спеціальності «соціальні комунікації», яка включає в себе навчальні спеціальності «Журналістика», «Рекламна справа», «Зв'язки із громадськістю». Із цією метою було сформульовано такі критерії відбору матеріалу (джерел), який аналізуємо:

1) рандомний (випадковий) вибір одного-двох вишів Європи, у яких вивчають навчальну дисципліну «Соціальні комунікації» або ту дисципліну, що має в назві слова «соціальні комунікації»;

2) рандомний вибір одного-двох наукових журналів, у назві якого є словосполучення «соціальні комунікації».

Застосування рандомного методу за *критерієм 1* дозволило нам обрати навчальні програми:

а) університету Країни Басків (Іспанія): навчальна програма «General History of Social Communication» («Загальна історія соціальних комунікацій») (General History of Social Communication, 2023, May 29);

б) приватного цифрового мексиканського іспаномовного онлайн-університету (TECH Universidad Tecnológica (TECH Universidad Tecnológica, 2023)): програма навчального курсу «Історія соціальної комунікації» (Historia-comunicacion-social, 2023);

в) Навчально-наукового центру «Школа журналістики» Чорноморського національного університету імені Петра Могили: програма навчальної дисципліни «Теорія та історія соціальних комунікацій, глобальні та локальні медіа» (Робоча програма..., 2020);

г) Університету Марії Кюрі-Склодовської в Любліні: програма навчальної дисципліни «Історія соціальної комунікації» (Historia komunikowania społecznego, 2023).

В Universidad del País Vasco (Університеті Країни Басків, Іспанія) на 2022/2023 навчальний рік пропонують навчальну програму, що має назву «General History of Social Communication» («Загальна історія соціальних комунікацій») (General History of Social

Communication, 2023, May 29). Вона розрахована на підготовку бакалаврів за спеціальністю «Журналістика». Вищезгадана навчальна програма передбачає аналіз різних «історичних контекстів і мейнстримів комунікаційних форм у кожен історичний період» (General History of Social Communication, 2023, May 29). При цьому констатують необхідність використання міждисциплінарного підходу. Навчальний курс орієнтовано на «допомогу розуміння тісного зв'язку між комунікаційним процесом та історичним контекстом, у якому він створюється» (General History of Social Communication, 2023, May 29). Автори навчальної програми декларують, що діапазон інформації, який подається студентам, є «вступом до сфери роздумів про циркулярний зв'язок між повідомленнями, оприлюдненими через найпопулярніші комунікаційні формати – пресу, радіо, плакати, кіно, вебплатформи, і суспільством у кожен історичний період» (General History of Social Communication, 2023, May 29). Навчальний курс пропонує розгляд того, як суспільство та спілкування впливають на аудиторію та структуру суспільства» (General History of Social Communication, 2023, May 29). Автори вищезгаданої навчальної програми пропонують студентам «обговорити з історичних позицій пластичність сприйняття й декодування отримуваних повідомлень» (General History of Social Communication, 2023, May 29). Упродовж опанування студентами інформації з навчального курсу «Загальна історія соціальних комунікацій» розглянуто низку проблем, що пов'язані з «розумінням різноманітності форм спілкування та їхньої еволюції протягом різних історичних періодів», а також «досягненням здатності розрізняти постійні та мінливі елементи в різних формах спілкування» (General History of Social Communication, 2023, May 29). Автори програми спрямовують свої зусилля на «розвиток уміння застосовувати набуті теоретичні та історичні знання для аналізу конкретних комунікаційних випадків і вміння інтерпретувати історичні значення медіаповідомлень» (General History of Social Communication, 2023, May 29). Навчальна програма передбачає «отримання основних інструментів щодо аналізу складних відносин, що виникають протягом історії між соціальними ідентичностями та медійними повідомленнями» (General History of Social Communication, 2023, May 29). Здобувачам вищої освіти за спеціальністю «Журналістика» автори цієї навчальної програми пропонують набути навичок «критичного аналізу подій, про які вони будуть розповідати» (General History of Social Communication, 2023, May 29). Положення програми наголошують на важливості «не лише знання майбутніх журналістів про минуле, а і їхньої здатності пов'язувати контексти, медіаджерела й домінуючі риторичні форми, які дозволять майбутнім журналістам розуміти, а отже, повідомляти про новини та всі їхні тонкощі» (General History of Social Communication, 2023, May 29).

Теоретичний блок навчальної програми «Загальна історія соціальної комунікації» передбачає розгляд теорій і концепцій історії соціальної комунікації. До цього блоку автори віднесли чотири розділи, діапазон інформації яких умовно розподілений на чотири періоди. Перший період присвячений вивченню комунікації в процесі формування підвалин сучасної цивілізації (до 1870 року). У другому періоді автори програми пропонують студентам аналізувати засоби масової інформації в сучасному світі (1870 рік – 1945 рік). Аналіз аудіовізуального суспільства в недалекому минулому (1945 рік – 1989 рік) автори передбачають у третьому періоді. Завершальний четвертий період присвячено опануванню інформації, що стосується комунікації в мережевому суспільстві (від 1989 року дотепер) (General History of Social Communication, 2023, May 29).

Висловлюємо декілька зауважень до проаналізованої навчальної програми з навчального курсу «General History of Social Communication» («Загальна історія соціальних комунікацій») (General History of Social Communication, 2023, May 29).

1. Поняття «історія соціальної комунікації» не тлумачиться в програмі, хоча, на нашу думку, із цього слід було почати навчальний курс і подати визначення терміна «історія соціальної комунікації».

2. У програмі подано інформацію про «найпопулярніші комунікаційні формати – пресу, радіо, плакати, кіно, вебплатформи» (General History of Social Communication, 2023, May 29), що пов'язані із суспільством «у кожен історичний період» (General History of Social Communication, 2023, May 29). Наше зауваження можна звзвити до двох нериторичних запитань: по-перше, наскільки варто називати пресу й радіо «найпопулярнішими комунікаційними платформами» (?); по-друге, якою одиницею слід вимірювати «кожен історичний період» (?). Відповіді на поставлені запитання могли б відкрити новий перелік проблем, що стосуються тлумачення терміна «історія соціальної комунікації» і його зв'язку з поняттям «епістема». Одразу виникає третє запитання про вебплатформи, які з'явилися лише в 70–80-ті роки ХХ століття з появою інтернету.

Спираючись на положення навчальної програми «General History of Social Communication» («Загальна історія соціальних комунікацій») (General History of Social Communication, 2023, May 29) (без урахування наших зауважень), визначити історію соціальної комунікації можна в такому тлумаченні: *історія соціальної комунікації* – це історичні контексти й мейнстрими комунікаційних форм (преси, радіо, плакатів, кіно, вебплатформ) у кожен історичний період.

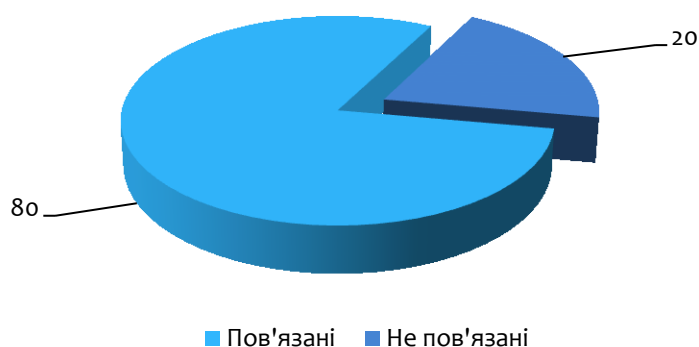
Історію соціальних комунікацій в іспаномовній науково-методичній літературі розглядають також відносно до окремого регіону (наприклад, Канарських островів) (Mesa, 2005). Автор зосереджує увагу на методології дослідження преси й інших газетних джерел вищезгаданої частини Іспанії. Х. Меса проаналізував газети й засоби масової інформації, розглядаючи їх як частину процесів соціальних комунікацій. Отже, замість аналізу історичних парадигм у дослідженні процесів соціальних комунікацій, іспаномовні автори зосереджуються на процесах розвитку друкованих ЗМІ. Меншою мірою увагу приділяють іншим видам ЗМІ, які ми не можемо вважати повноцінним аналізом процесів соціальних комунікацій.

На сайті *TECH Universidad Tecnológica* (TECH Universidad Tecnológica, 2023), приватного цифрового мексиканського іспаномовного онлайн-університету, подано інформацію про можливість навчатися за програмою навчального курсу «Історія соціальної комунікації». Як зазначають автори онлайн-контенту, метою вищезгаданого навчального курсу, який орієнтовано на підготовку журналістів, є «проведення історичного огляду форм спілкування, які існували в суспільстві, від первісної усної комунікації до засобів масової інформації» (Historia-comunicacion-social, 2023). Автори цього навчального курсу пропонують десять ключових тем, які, на їхній погляд, розкривають суть поняття «історія соціальних комунікацій». Серед таких тем є «Історія мови» і «Логотипи та письмо: комунікація в античності»; «Середньовіччя, феодализм і спілкування» та «Феодализм у перехідний період і комунікація в добу друкарства». Студенти вивчають теми «Просвітництво, революція і свобода слова» та «Підйом комунікації», а також «Золоте століття преси» і «Пропаганда». Завершується навчальний курс темами «Комунікація у воєнний час» і «Криза та реконверсія системи: комунікаційний гіперсектор».

Не вдаючись до детального аналізу показників циклограми 1 (див. далі), зазначимо, що кожний викладач в університеті в демократичному суспільстві має певну автономію під час складання навчальних програм і наповнення темами своєї навчальної дисципліни. Можливо, саме тому в приватному цифровому мексиканському іспаномовному онлайн-університеті *TECH Universidad Tecnológica* наслідуються демократичні навчально-педагогічні традиції,

що притаманні мексиканському й іспаномовному науковому товариству Латинської Америки. Важливо в такому випадку дотримуватися орієнтації на певні наукові традиції й ураховувати специфіку об'єкта й предмета аналізу під час викладання матеріалу, що пов'язаний з історією соціальних комунікацій.

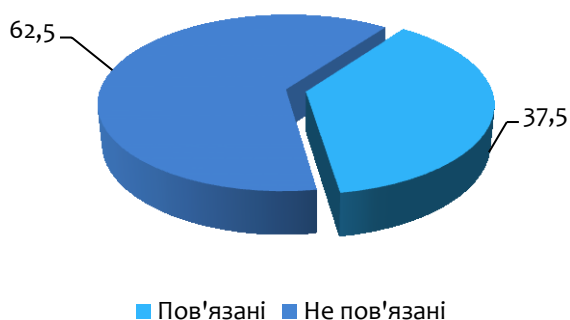
Циклограма 1. Співвіднесення обсягів тем, що пов'язані з історією соціальних комунікацій у плані навчальної дисципліни "Історія соціальної комунікації" (TECH Universidad Tecnológica - приватний цифровий іспаномовний онлайн-університет, Мексика, 2023)

Проблеми дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій вивчають майбутні фахівці із журналістики в Навчально-науковому центрі «Школа журналістики» Чорноморського національного університету імені Петра Могили. У 2020–2021 навчальному році студентам-журналістам було запропоновано навчальну дисципліну «Теорія та історія соціальних комунікацій, глобальні та локальні медіа». Автор-розробник програми Ю.О. Сазонова сформулювала мету навчального курсу таким чином: «Вивчення та інтерпретація соціальної інформації в усіх її модифікаціях та інваріантах як соціокультурного феномена, реалізованого з допомогою (через посередництво) засобів масової комунікації, формування в студентів системи знань про розвиток темпорально-локалізованих комунікаційних процесів у історії індустріального та постіндустріального суспільства» (Робоча програма..., 2020). До набору тем і проблем, які укладач пропонувала студентам, віднесені вступ до курсу «Теорія та історія соціальних комунікацій, глобальні та локальні медіа». У межах вступу розглядають «соціальні комунікації як науку, особливості виникнення й розвитку соціальних комунікацій» (Робоча програма..., 2020). Укладач присвятила окрему тему «історії соціальних комунікацій та соціально-комунікаційних інститутів суспільства: дописемній, писемній та документальній комунікації» (Робоча програма..., 2020). До програми внесена також проблема «історії соціальних комунікацій та соціально-комунікаційних інститутів суспільства: художня, писемна, технічна та електронна соціальні комунікації» (Робоча програма..., 2020). Підлягають аналізу «генеза соціо-комунікативних знань у світовій філософській та науковій думці» та «формування теорій масових і соціальних комунікацій та інформації в ХХ-ХХІ століттях» (Робоча програма..., 2020). Увагу укладача навчального курсу привернула проблема «моделі журналістики за гендерною ознакою та закордонні теорії масових комунікацій» і проблема «прикладних соціокомунікативних теорій і їхня характеристика» (Робоча програма..., 2020). У межах навчального курсу розглядається соціальна комунікація, її «термінологічні й теоретичні

особливості» та «різновиди соціальних комунікацій» (Робоча програма..., 2020). У межах проблем історії соціальних комунікацій опинилася проблема «національних систем засобів масової інформації в системі соціальних комунікацій» та «методологічні засади дослідження інформаційного суспільства» (Робоча програма..., 2020). До аналізу проблем історії соціальних комунікацій укладач внесла аналіз «тематичних комунікацій кризь призму теорії та історії соціальних комунікацій (на прикладі спортивного сегмента)» і «поняття про глобальні та локальні ЗМІ: загальний та тематичний зрізи» (Робоча програма..., 2020). До проблем історії соціальних комунікацій колектив розробників разом із гарантом освітньої програми із журналістики приєднали «класифікацію моделей за територією розповсюдження», «трансформацію медіасистеми в умовах глобалізації», «методи дослідження соціальних комунікацій» і «економіку глобальних та локальних засобів масової інформації» (Робоча програма..., 2020).

Циклограма 2. Темі навчального предмету "Теорія та історія соціальних комунікацій, глобальні та локальні медіа" ("Школа журналістики Чорноморського національного університету ім. Петра Могили")

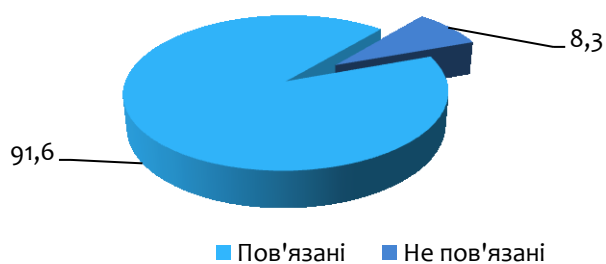
Аналіз показників циклограми 2 (див. раніше) дозволяє розуміти, що творчий колектив, який створив навчальну програму «Теорія та історія соціальних комунікацій, глобальні та локальні медіа», прагнув об'єднати об'єкти вивчення якнайменше двох навчальних предметів («Теорія та історія соціальних комунікацій» і «Глобальні та локальні медіа»). Очевидно, що такий спосіб гібридизації не дає нам чіткого уявлення про реальний предмет вивчення, але концепція навчальної програми вгадується. Ідеться про те, що в основу навчально-методичного продукту покладено стрижневу тезу про необхідність вивчати проблеми історії соціальних комунікацій на стику історії ключових моментів розвитку суспільства, з одного боку, і засобів та каналів обміну інформацією, з іншого боку. Крім вищезазначеного, укладач навчальної програми занотовує: «У межах дисципліни роз'яснюється, як соціальні комунікації пов'язані із журналістикою та низкою інших гуманітарних, технічних та природничих наук: соціологією, філософією, політологією, історією, мовознавством, біологією, інформатикою тощо» (Робоча програма..., 2020). Отже, передбачалося, що проаналізований навчально-методичний продукт дасть змогу здобувачам освіти, майбутнім журналістам, «критично поглянути на соціальні комунікації як засіб формування громадської думки, їх функціонування в площині політики та бізнесу, в умовах тоталітаризму та демократії, проаналізувати нові медіа в системі соціальних комунікацій та їх вплив на трансформацію суспільств тощо» (Робоча програма..., 2020).

Зазначимо в руслі досліджуваної нами проблеми, що вбачаємо в такому тлумаченні основної ідеї навчального курсу застосування епістемного й аксіологічного підходів до аналізу процесів, що відбувалися й відбуваються в межах історії соціальних комунікацій. Такий підхід є близьким до нашого авторського бачення аналізу проблем дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій.

В Університеті Марії Кюрі-Склодовської в Любліні проф. Владзимір Міх (Włodzimierz Mich) під час літнього семестру 2022/2023 пропонує студентам вивчити навчальну дисципліну «Історія соціальної комунікації» (*Historia komunikowania społecznego*, 2023). Навчальна програма містить різнометний перелік, до якого автор включив аналіз соціального й культурного значення розвитку комунікаційних технологій. Аналізу підлягають початки соціального спілкування (вихід людини із тваринного світу (схожість у способах спілкування, походження відмінностей, роль біологічно зумовлених хімічних, зорових, звукових, тактильних сигналів) (*Historia komunikowania społecznego*, 2023).

Разом із вищезгаданими темами студенти орієнтовані на вивчення роль «тіла, одягу й жестів у процесі спілкування», а також «зародження мовлення, розквіт усних культур» і «доісторичне мистецтво як форму спілкування» (*Historia komunikowania społecznego*, 2023). Під час викладання навчального курсу професор В. Міх планує розглянути «створення та функціонування журналу» і «кірографічні культури». Викладач планував аналізувати «співвідношення писемності та усного мовлення в античності та середньовіччі» і «створення та розвиток поліграфічної техніки, друкарські культури» (*Historia komunikowania społecznego*, 2023). До навчального курсу внесено розгляд процесів «створення та розвитку преси», «фотохімічні середовища та процеси візуалізації культури», «телефон і радіо та поява вторинної усності», а також «телебачення та розвиток аудіовізуальної культури» (*Historia komunikowania społecznego*, 2023).

Циклограма 3. Співвіднесення обсягів тем, що пов'язані з історією соціальних комунікацій у переліку тем до навчального курсу "Історія соціальної комунікації" (Університет Марії Кюрі-Склодовської, м.Люблін, Польща (2022-2023 навч. рік))

На перший погляд (див. циклограму 3), логічна структура плану навчального предмета, запропонованого В. Міхом, свідчить про те, що 91,6% навчальних тем пов'язані з історією соціальної комунікації й відповідають стрижневій тезі автора об'єднати все, що стосується комунікації (комунікаційні технології, історія появи знаків комунікації від тварини до людини, роль невербальної комунікації, створення журналу, історія писемності й усного мовлення в різні історичні епохи, візуальна культура, телефонія, радіо- та телемовлення). Вважаємо такий конгломерат досить широким і не вбачаємо доцільним викладати навчальний предмет «Історія соціальних комунікацій» за вищезгаданою схемою. Водночас В. Міх інтуїтивно, на наш погляд, уніс до навчального курсу історичний аспект і з позицій

вузлових моментів розвитку історії та культури запропонував аналіз проблем дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій.

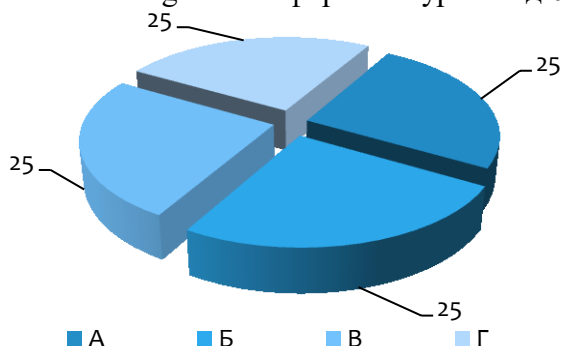
Для перевірки нашого передбачення про те, що в окремі розвинуті країні дослідження історії процесів соціальних комунікацій здійснюються активніше в порівнянні з науковою спільнотою Латинської Америки або науковими результатами, що описані в іспаномовній літературі, ми звернулися до пошукових потенцій штучного інтелекту, на ім'я Bing, що функціонує на платформі «Skype». На наше прохання знайти матеріал з історії соціальних комунікацій у Німеччині ШІ Bing подав інформацію (у циклограмі інформація позначена літерами А, Б, В і Г) обсягом 407 слів і сформував її в такій послідовності:

1) літера А: «Стародавня Німеччина була населена германськими племенами, які мали свої мови, писемність, культуру й релігію. Вони опиралися римському завоюванню та зберегли свою самобутність. Першими письмовими пам'ятками германської мови є рунні написи, які датуються V–VI століттями» (Німеччина: загальна довідка, 2023); (див. циклограму 4);

2) літера Б: «Середньовічна Німеччина була частиною Священної Римської імперії, яка об'єднувала розрізнену мозаїку князівств, графств, абатств та монастирських держав» (Німеччина: загальна довідка, 2023). «Мовна ситуація була також розмаїтою: на території Німеччини говорили романськими (латинською, французькою), германськими (верхньонімецькою, середньонімецькою, низьконімецькою) та слов'янськими (польською, чеською) мовами. Латинська мова була мовою церкви, науки й дипломатії. Німецька мова поступово ставала мовою легенд, епосу, поезії та хронологіграфії» (Німеччина: загальна довідка, 2023);

3) літера В: «Новий час приніс із собою значні зміни в соціальних комунікаціях у Німеччині. Поява книгодрукування сприяла поширенню писемності й освіти серед населення» (Німеччина: загальна довідка, 2023). «Реформація Мартіна Лютера спричинила розкол християнства на католиків і протестантів і викликала потребу в перекладі Біблії народними мовами. Просвітництво принесло ідеї раціоналізму, гуманізму й наукового пізнання» (Німеччина: загальна довідка, 2023). «Романтизм виявив інтерес до народної культури, мови й фольклору. Націоналізм спонукав до створення єдиної німецької держави й мови» (Німеччина: загальна довідка, 2023);

Циклограма 4. Співвіднесення обсягів тем, пов'язаних з історією соціальних комунікацій Німеччини в інформації, що подана штучним інтелектом Bing на платформі "Skypes" від 03.07.2023

Примітки:

А – соціальні комунікації в Стародавній Німеччині;

- Б – соціальні комунікації в Середньовічній Німеччині;
- В – соціальні комунікації в добу Нового часу в Німеччині;
- Г – соціальні комунікації ХХ століття в Німеччині.

4) літера Г: трагічні події ХХ століття («дві світові війни, нацистський режим, Голокост, поділ країни на ФРН і НДР, холодна війна, Берлінська стіна, воз'єднання Німеччини» (Німеччина: загальна довідка, 2023)) «вплинули на «соціальні комунікації в Німеччині, які переживали кризи, цензуру, пропаганду, репресії, а також розвиток, демократизацію, інтеграцію, реабілітацію. Соціальні комунікації в Німеччині також адаптувалися до нових технологій, як-от: радіо, телебачення, комп'ютери, Інтернет» (Німеччина: загальна довідка, 2023).

Аналіз інформації, поданої штучним інтелектом (ШІ) Bing на платформі «Skype», дозволив нам скласти уявлення про те, який зміст і структура відомостей про історію соціальних комунікацій у Німеччині (див. циклограму 4 далі).

Співвіднесення показників циклограми 4 дає нам підстави констатувати, що структура інформації, знайденої ШІ Bing на 03.07.2023 року, вибудована за історичним принципом. Спочатку подана інформація про розвиток і стан соціальних комунікацій у стародавній Німеччині (літера А), пізніше констатується інформація про процеси соціальних комунікацій у Середньовіччі (літера Б), потім – про розвиток соціальних комунікацій у добу Нового часу (літера В) і завершується виклад інформації про розвиток соціальних комунікацій у ХХ столітті (літера Г).

Огляд наукової літератури, що пов'язана з вивченням історії соціальних комунікацій.

Відповідно до критерію 2 ми обрали рандомним методом іспанські й іспаномовні наукові публікації:

- а) 10 наукових публікацій за останні 65 років (від 1958 року дотепер);
- б) «Історія та соціальні комунікації» («Revista Historia y Comunicación Social») (Revista Historia y Comunicación Social, 2023) (видавець – Університет Комплутенсе, Мадрид, Іспанія);
- в) «Міжнародний журнал історичної комунікації» (Revista internacional de Historia de la Comunicación) (засновник журналу – Асоціація істориків комунікації (AsHisCom)).

Починаючи від п'ятдесятих років ХХ століття активно здійснювалися дослідження історії соціальних комунікацій в іспаномовному науковому середовищі (Poli, 1979; Vila, 1979; Vázquez, 1985; Montalbán, 1985; Montero, & Rueda, 2001; Aranda, Javier, 2002; Mesa, 2005; Borderia, Laguna, & Martínez, 2010). Дослідженню підлягали процеси історії спілкування. Проаналізовано процес розвитку преси від старого режиму до реставрації (1500–1815). Розглядалися випадки перших випусків індустріалізації преси та її взаємодії з буржуазним лібералізмом у період від 1815 року до 1870 року. Вивчали інформаційну систему в епоху демократії, обмежуючи такий процес діапазоном 1870–1914 роки. Аналізували воєнні мас-медіа від 1914 року до 1945 року. Дослідники звертали увагу й на активний розвиток преси, який вони назвали конкуренцією між мас-медіа (1945–1958) (Aranda, Javier, 1958; 2002).

Інша тенденція прослідковується під час аналізу публікацій у науковому журналі «Історія та соціальні комунікації» («Revista Historia y Comunicación Social»¹) (Revista Historia y Comunicación Social, 2023), що видається від 1996 року й дотепер дослідниками Університету Комплутенсе, Мадрид (Іспанія). Під час вибіркового аналізу (за методом часткової неповної індукції) нами встановлено (див. діаграму 1 далі), що 1996 року тематика наукових публікацій журналу в 47% випадків відповідала політиці й історії, у 15% випадків публікації були присвячені проблемам теорії історії й історіографії, у 10% – проблемам мистецтва й у 15% – проблемам журналістики.

2001 року редактори журналу зібрали 76% публікацій, у яких автори аналізували проблеми політики, 5% – проблеми теорії історії й історіографії, а журналістичознавчі проблеми обговорювалися лише в 17% випадків. Також нами було встановлено, що статті, у яких автори розглядали проблеми журналістики, 1996 року до 2022 року почали займати все більше публікаційної площі (наприклад, 1996 року статей про журналістику було 15% від кількості всіх публікацій у журналі «Історія та соціальні комунікації», а 2016 (вип. 2) журналістичознавчих статей уже було 93%). Збільшилася кількість публікацій, що присвячені аналізу проблем мистецтва, кінематографа й телевізійної продукції, рекламі та паблік рилейшнз. Отже, аналіз наукових публікацій у журналі «Історія та соціальні комунікації» дозволяє нам стверджувати, що до діапазону процесів соціальних комунікацій ми маємо право віднести політичну проблематику (28%), проблематику мистецтва (6,8%), журналістики (39,4%), кінематографа (8,8%), телебачення, PR і рекламної справи (8,7%).

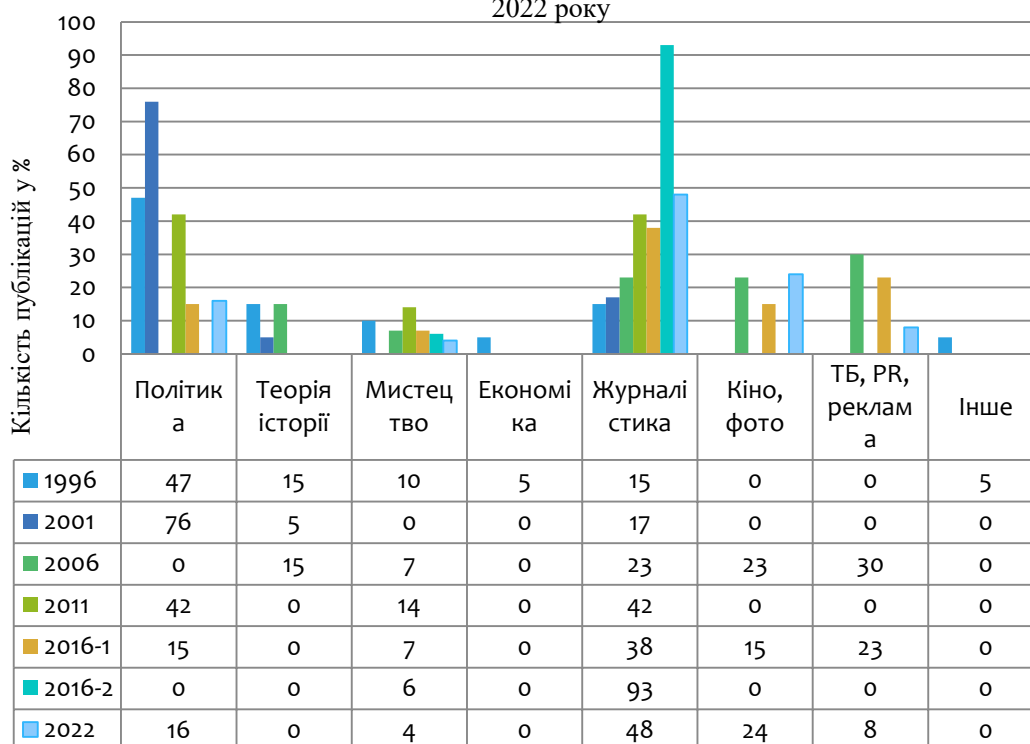
У науковому виданні «Міжнародний журнал історичної комунікації» (Revista internacional de Historia de la Comunicación²), який вважаємо дотичним до цієї проблеми, від 2013 року публікує статті фахівців із комунікації. Засновником журналу була Асоціація істориків комунікації (AsHisCom).

«Міжнародний журнал історичної комунікації» «орієнтований на публікацію в цифровому виданні дослідницьких робіт з еволюції комунікації, хоча з перевагою тих, що стосуються Європи та Латинської Америки» (Revista internacional de Historia de la Comunicación, 2023). Аналіз 6 випусків журналу за період від 2013 року до 2022 року дав нам підстави стверджувати таку проблематику соціальних комунікацій, яка фіксувалася в публікаціях науковців (див. діаграму 2 далі).

¹ «History and Social Communication» («Історія та соціальні комунікації») є науковим журналом, який публікує роботи, орієнтовані на дослідження комунікації та новітньої історії, із діахронічної точки зору. Заснований 1996 року журнал видається двічі на рік в електронному форматі. До публікації приймаються статті з новітньої історії, історії думки, історії соціальної комунікації, журналістики й історії засобів масової інформації (Revista Historia y Comunicación Social, 2023).

² «Revista internacional de Historia de la Comunicación» («Міжнародний журнал історичної комунікації») від 2016 року редагується фахівцями Асоціації істориків комунікації (AsHisCom) та редакційною радою університету Севільї, у якому розташована штаб-квартира Асоціації (Revista internacional de Historia de la Comunicación, 2023).

Діаграма 1.
Показники кількості (у %) наукових статей, що опубліковані в журналі "Історія та соціальні комунікації" (Мадрид, Іспанія) від 1996 року до 2022 року

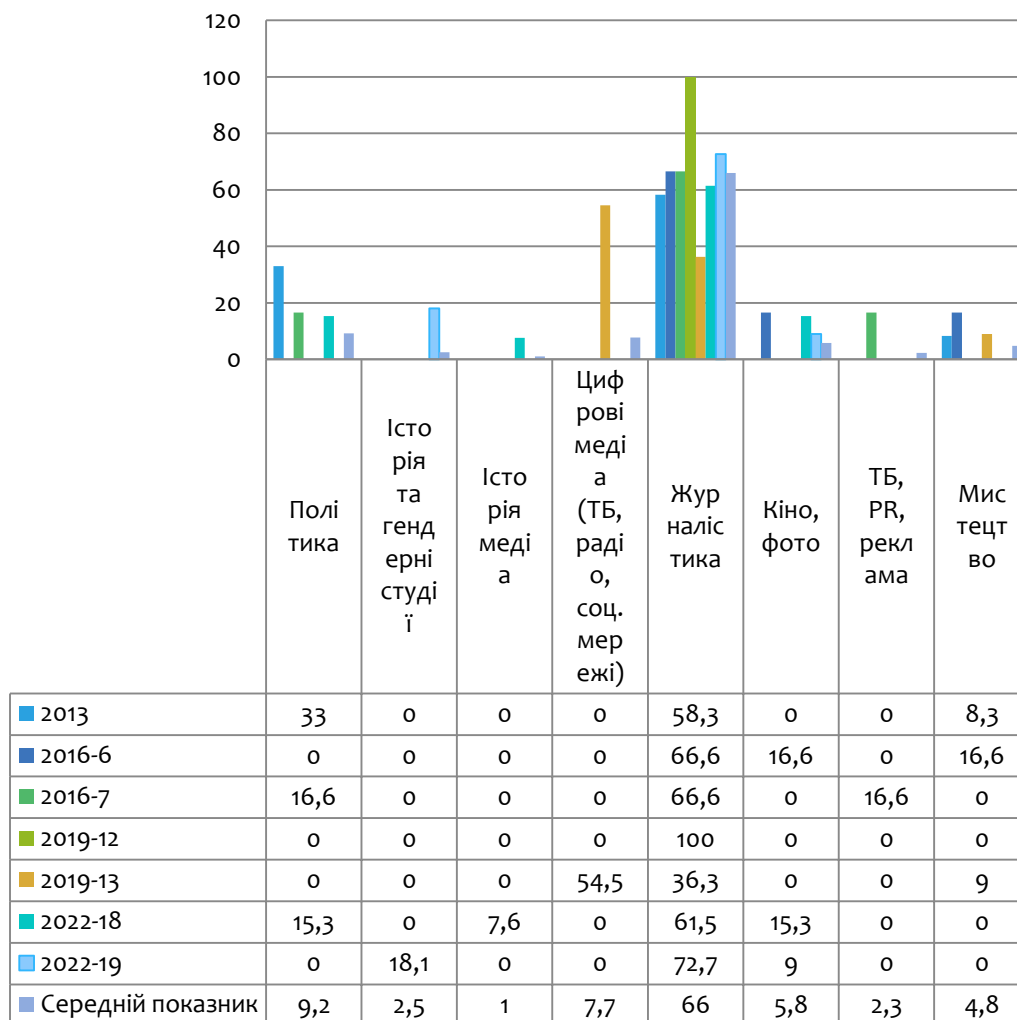

Аналіз кількості та якості статей, автори яких опублікували результати власних досліджень проблем вивчення історії розвитку процесів соціальних комунікацій у науковому іспаномовному й португаломовному виданні «Міжнародний журнал історичної комунікації», був здійснений нами за віднесеністю дослідження до певної галузі людської діяльності. Таких галузей ми нарахували 8, а саме: «Політика», «Історія та гендерні студії», «Історія медіа», «цифрові медіа (телебачення, радіо, соціальні мережі)», «Журналістика», «Кінематограф, фотосправа», «Телебачення, радіомовлення, паблік рилейшнз, рекламна справа» і «Мистецтво». Із восьми вищезазначених галузей людської діяльності, основою яких є соціальні комунікації, найактивніше дослідження здійснювали авторами в журналістиці – 66%, у політиці – 9,2% і в галузі цифрових медіа – 7,7%. Проблеми вивчення історії розвитку процесів соціальних комунікацій в інших галузях людської діяльності розподілилися таким чином: «Кінематограф, фотосправа» – 5,8%; «Мистецтво» – 4,8%; «Історія та гендерні студії» – 2,5%; «Телебачення, радіомовлення, паблік рилейшнз, рекламна справа» – 2,3%; «Історія медіа» – 1%.

Ілюстрований розподіл свідчить, на нашу думку, про те, що іспаномовні й португаломовні дослідники-автори й редактори видання «Міжнародний журнал історичної комунікації» зорієнтовані на вивчення переважної більшості (66%) проблем історії соціальних комунікацій саме в галузі журналістики.

Діаграма 2.

Показники кількості (%) наукових статей, що опубліковані в науковому журналі "Міжнародний журнал історичної комунікації" (м. Мадрид, Іспанія) у період від 2013 року

У робочому порядку визначимо *історію соціальних комунікацій* (скорочено – ІСК) як хронологічно й епістемно впорядковану інформацію про різні темпи й особливості розвитку взаємозв'язку між засобами комунікації й соціальними структурами в суспільно важливі фрагменти різних історичних епох.

Ми спираємося на сформульоване визначення ІСК і вважаємо, що проблеми дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій мають якнайменше три ключові тенденції: 1) вивчення історії розвитку процесів соціальних комунікацій здійснюється по-різному; 2) вивчення ІСК залежить від суті визначення термінів «соціальні комунікації» та «історія соціальних комунікацій»; 3) вивчення ІСК здійснюється із праксеологічної сторони в країнах, що розвиваються мінімальними темпами, і з теоретико-праксеологічної сторони в країнах, що швидко розвиваються або відносяться соціологами до країн із високим рівнем життя.

Загальна тенденція, що об'єднує три згадані, полягає в тому, що дослідники різних континентів прагнуть вивчати історію розвитку процесів соціальних комунікацій завдяки різному баченню суті соціальних явищ і процесів, які пов'язані із соціальними комунікаціями.

Висновок

Ураховуючи різні підходи й концепції, теорії та погляди на вивчення проблем процесів розвитку історії соціальних комунікацій, пропонуємо *три* можливі шляхи розв'язання проблеми дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій.

Перший шлях: вивчення історії соціальних комунікацій завдяки традиційній концепції історичного поділу розвитку цивілізації на такі етапи: доісторична епоха, стародавня епоха, епоха Середньовіччя, епоха Відродження, епоха Просвітництва, епоха Нового часу, сучасна епоха.

Другий шлях: дослідження проблем історії соціальних комунікацій з опорою на ключові історичні події, які змінили соціально-політичний устрій розвинутих країн світу.

Третій шлях убачаємо в можливості узгоджувати розв'язання проблем історії соціальних комунікацій із науковими й суспільно-важливими відкриттями.

Четвертий шлях можливий завдяки застосуванню провідних ідей, які висловлювали лідери думки.

Заява

Фінансування

Це дослідження не було профінансовано жодною організацією та здійснювалося за рахунок автора.

Конфлікт інтересів

Жодного.

Етика

Матеріал, що подано в цій статті, відповідає всім пунктам і вимогам, що висунуті Комісією з етики редакторсько-видавничого відділу громадської організації «Науково-освітній центр «УСПІШНИЙ».

Авторське право

Це стаття відкритого доступу, яка розповсюджується на умовах Creative Commons Attribution. Ліцензія, яка дозволяє необмежене використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії за умови, якщо оригінальний автор і джерело вказано належним чином.

Література

- Aranda, S. Javier, J. (2002). *Breve historia de la comunicación en el mundo contemporáneo*. Pamplona: Ulzama, 213.
- Binotto, M. (2010). *Comunicazione sociale 2.0. Reti, non profit, partecipazione*, Roma: Edizioni Nuova Cultura, 231.
- Bordería, O., Laguna, A., & Martínez, F. (2010). *Historia de la comunicación social. Voces, registros y conciencias*. Madrid: Síntesis, 463.
- Bosco, N. (2005). *La forma dell'acqua: spunti di riflessione sulla comunicazione sociale. Primo rapporto sulla comunicazione sociale*, E. Cucco, R. Pagani, M. Pasquali (a cura di), Roma: Eri-Rai, 12.

- Cliette, B. (2023, July 22). Autism Awareness Course for Parents – Autism Training. <https://www.udemy.com/course/understanding-autism/>
- Communication Startup Ideas (2023, July 04). Ideasai.com. <https://ideasai.com/communication-startup-ideas>
- Craig, C. (2011). Communication as Social Science (and More). *International Journal of Communication* 5, 1479–1496. <https://doi.org/10.1590/S1809-58442012000100014>
- Garfinkel, H. (1967). *Studies in Ethnomethodology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 288.
- Garfinkel, H. (2007). *Recherches en ethnomethodologie*. Paris: Presses Universitaires de France, 2007, 473.
- General History of Social Communication (2023, May 29). Ehu.eus. URL: <https://www.ehu.eus/documents/1760370/6036265/27101+-+General+History+of+Social+Communication.pdf/edcce14c-b4b2-8d47-3827-f8c37c821040?t=1601290749334>
- Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*, 162.
- Historia komunikowania społecznego (2023, June 30). Usosweb https://usosweb.umcs.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazGrupyZajec&zaj_cyk_id=131444
- Historia-comunicacion-social (2023, June 3). TECH. <https://www.techtitute.com/periodismo-comunicacion/curso-universitario/historia-comunicacion-social>
- Hovland, C. I. (1948). Social Communication. *Proceedings of the American Philosophical Society*, 92(5), 371–375. <http://www.jstor.org/stable/3143048>
- Kholod, O. (2023). Methodological principles of research of social communication processes. *Social Communications: Theory and Practice*, 15(1), 7–41. <https://doi.org/10.51423/2524-0471-2023-15-1-1>
- Love & Friendship (). Helpguide. <https://www.helpguide.org/home-pages/love-friendship.htm>
- Mesa, Julio Antonio Yanes (2005). *Metodología de la historia de la comunicación social en Canarias: La prensa y las fuentes hemerográficas*. Baile del Sol, 344.
- Montalbán, V.M. (1985). *Historia y Comunicación Social*, Madrid, Alianza, 220.
- Montero, J., & Rueda, J. (2001). *Introducción a la historia de la comunicación social*. Barcelona: Ariel, 187.
- Parent Coaching to Support Social-Emotional and Communication Development in Early Intervention (On Demand Webinar) (PD102590) (2023, July 22). New on Demand Webinar. <https://learningcenter.asha.org/diweb/catalog/item/id/14159469>
- Poli, J.H. (1979). *Comunicación social*. Editorial Pleamar, 144.
- Revista Historia y Comunicación Social (2023, червень 15). ucm. <https://www.ucm.es/histycom/>
- Revista internacional de Historia de la Comunicación (2023, червень 16). RiHC. Sobre la revista. <https://revistascientificas.us.es/index.php/RiHC/index>
- Skillshare (2023, July 22). Facebook. <https://www.facebook.com/skillshare>
- Startup? Apply for our 2023 startup programme (2023, July 05). Websummit. https://websummit.com/startups?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=20271783072&utm_content=150841858552&utm_term=startup%20business&gclid=Cj0KCQjwho-IBhC_ARIsAMpgMoeqhST9jkGF5kt_YVrZ45MmtpwZnO-LennUhUCPtIA4uF9QC2rITGQaAsgoEALw_wcB
- TECH Universidad Tecnológica (2023, June 3). TECH. <https://www.techtitute.com/>
- Touraine, A. (1969). *La société post-industrielle*. Naissance d'une société. Paris: Éditions Denoël, 320
- Touraine, A. (1977). *The Sociology of Action*. Chicago: University of Chicago Press, 211.

- Vázquez, M. (1985). *Historia y comunicación social*. Montalbán, Alianza Editorial, 267.
- Vila, M.P. (1979). *Para la historia de la comunicación social: ensayos*. Academia Nacional de la Historia, 139.
- Горовий, В. (2010). *Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс*. Київ, 230.
- Гоффман, Е. (2004). *Повсякденне життя як театральна гра*. Харків: Основи, 328.
- Ільганаєва, В. (2009). Соціальна комунікація як об'єкт теоретизації. *Філософія людського спілкування: філософія, психологія, соціальна комунікація*, 1, 60–67.
- Корнеєв, В. (2015). Перспективні напрями наукового розвитку галузі «Соціальні комунікації». *Освіта регіону*, 3–4, 61–69.
- Німеччина: загальна довідка (2023, July 02). Державна підтримка українського експорту. http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/z_info/ger/999.html
- Подгурецьки, Ю. (2006). *Социальная коммуникация*. Геліос, 160.
- Почепцов, Г. (2010). *Социальный инжиниринг: социо-и психотехники управления большими массами людей*. Киев: Альтерпрес, 254.
- Різун, В. (2012). Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій. *Психолінгвістика*, 10, 305–314.
- Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія та історія соціальних комунікацій, глобальні та локальні медіа» (2020). Миколаїв, 25.
- Ромах, О. (2017). Проблеми презентації методологічних засад у наукових дослідженнях. *Current Issues of Mass Communication*, 22 (2017), 71–81. <https://doi.org/10.17721/2312-5160.2017.22.71-81>
- Туреньє, А. (2001). *Соціологія повсякденного життя*. Київ: Критика, 336.
- Холод, О. (2018). *Соціальні комунікації: тенденції розвитку*. Київ, 370.

Reference

- Aranda, S. Javier, J. (2002). *Breve historia de la comunicación en el mundo contemporáneo*. Pamplona: Ulzama, 213 [In Spanish].
- Binotto, M. (2010). *Comunicazione sociale 2.0. Reti, non profit, partecipazione*, Roma: Edizioni Nuova Cultura, 231 [In Italian].
- Bordería, O., Laguna, A., & Martínez, F. (2010). *Historia de la comunicación social. Voces, registros y conciencias*. Madrid: Síntesis, 463 [In Spanish].
- Bosco, N. (2005). La forma dell'acqua: spunti di riflessione sulla comunicazione sociale. *Primo rapporto sulla comunicazione sociale*, E. Cucco, R. Pagani, M. Pasquali (a cura di), Roma: Eri-Rai, 12 [In Italian].
- Cliette, B. (2023, July 22). Autism Awareness Course for Parents – Autism Training. <https://www.udemy.com/course/understanding-autism/>
- Communication Startup Ideas (2023, July 04). Ideasai.com. <https://ideasai.com/communication-startup-ideas>
- Craig, C. (2011). Communication as Social Science (and More). *International Journal of Communication* 5, 1479–1496. <https://doi.org/10.1590/S1809-58442012000100014>
- Garfinkel, H. (1967). *Studies in Ethnomethodology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 288.
- Garfinkel, H. (2007). *Recherches en ethnomethodologie*. Paris: Presses Universitaires de France, 2007 [In French].
- General History of Social Communication (2023, May 29). Ehu.eus. URL: <https://www.ehu.eus/documents/1760370/6036265/27101+->

- +General+History+of+Social+Communication.pdf/edcce14c-b4b2-8d47-3827-f8c37c821040?t=1601290749334
- Goffman, E. (1959). *The presentation of self in everyday life*, 162.
- Historia komunikowania społecznego (2023, June 30). Usosweb https://usosweb.umcs.pl/kontroler.php?action=katalog2/przedmioty/pokazGrupyZajec&zaj_cyk_id=131444 [In Polish].
- Historia-comunicacion-social (2023, June 3). TECH. <https://www.techtitute.com/periodismo-comunicacion/curso-universitario/historia-comunicacion-social> [In Spanish].
- Hovland, C. I. (1948). Social Communication. *Proceedings of the American Philosophical Society*, 92(5), 371–375. <http://www.jstor.org/stable/3143048>
- Kholod, O. (2023). Methodological principles of research of social communication processes. *Social Communications: Theory and Practice*, 15(1), 7–41. <https://doi.org/10.51423/2524-0471-2023-15-1-1> [in Ukrainian].
- Love & Friendship (2023). Helpguide. <https://www.helpguide.org/home-pages/love-friendship.htm>
- Mesa, J.A.Y. (2005). *Metodología de la historia de la comunicación social en Canarias: La prensa y las fuentes hemerográficas*. Baile del Sol, 344 [In Spanish].
- Montalbán, V.M. (1985). *Historia y Comunicación Social*, Madrid, Alianza, 220 [In Spanish].
- Montero, J., & Rueda, J. (2001). *Introducción a la historia de la comunicación social*. Barcelona: Ariel, 187 [In Spanish].
- Parent Coaching to Support Social-Emotional and Communication Development in Early Intervention (On Demand Webinar) (PD102590) (2023, July 22). New on Demand Webinar. <https://learningcenter.asha.org/diweb/catalog/item/id/14159469>
- Poli, J.H. (1979). *Comunicación social*. Editorial Pleamar, 144 [In Spanish].
- Revista Historia y Comunicación Social (2023, червень 15). ucm. <https://www.ucm.es/histycom/> [In Spanish].
- Revista internacional de Historia de la Comunicación (2023, червень 16). RiHC. Sobre la revista. <https://revistascientificas.us.es/index.php/RiHC/index> [In Spanish].
- Skillshare (2023, July 22). Facebook. <https://www.facebook.com/skillshare>
- Startup? Apply for our 2023 startup programme (2023, July 05). Websummit. https://websummit.com/startups?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=20271783072&utm_content=150841858552&utm_term=startup%20business&gclid=Cj0KCQjwho-IBhC_ARIsAMpgMoeqhST9jkGF5kt_YVrZ45MmtpwZnO-LennUhUCPtIA4uF9QC2rITGQaAsgoEALw_wcB
- TECH Universidad Tecnológica (2023, June 3). TECH. <https://www.techtitute.com/> [In Spanish].
- Touraine, A. (1969). *La société post-industrielle*. Naissance d'une société. Paris: Éditions Denoël, 320 [In French].
- Touraine, A. (1977). *The Sociology of Action*. Chicago: University of Chicago Press, 211.
- Vázquez, M. (1985). *Historia y comunicación social*. Montalbán, Alianza Editorial, 267 [In Spanish].
- Vila, M.P. (1979). *Para la historia de la comunicación social: ensayos*. Academia Nacional de la Historia, 139 [In Spanish].
- Horovyi, V. (2010). *Sotsialni informatsiini komunikatsii, yikh napovnennia i resurs [Social information communications, their content and resources]*. Kyiv, 230 [in Ukrainian].
- Hoffman, E. (2004). *Povsiakdenne zhyttia yak teatralna hra [Everyday life as a theater play]*. Kharkiv: Osnovy, 328 [in Ukrainian].

- Ilhanaieva, V. (2009). Sotsialna komunikatsiia yak ob'iekt teoretyzatsii [Social communication as an object of theorization]. *Filosofia liudskoho spilkuvannia: filosofia, psykholohiia, sotsialna komunikatsiia – Philosophy of human communication: philosophy, psychology, social communication*, 1, 60–67 [in Ukrainian].
- Kornieiev, V. (2015). Perspektyvni napriamy naukovooho rozvytku haluzi «Sotsialni komunikatsii» [Promising directions of scientific development of the field of «Social Communications»]. *Osvita rehionu – Education of the region*, 3–4, 61–69 [in Ukrainian].
- Nimechchyna: zahalna dovidka (2023, July 02). Derzhavna pidtrymka ukrainskoho eksportu [State support for Ukrainian exports]. http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/z_info/ger/999.html [in Ukrainian].
- Podhuretsky, Yu. (2006). *Sotsyalnaia komunikatsiia [Social communication]*. Helios, 160 [in Russian].
- Pocheptsov, H. (2010). *Sotsyalnyi inzhynyrinh: sotsyo- psykhotekhniky upravleniia bolshymy massamy liudei [Social engineering: social and psychotechniques of managing large masses of people]*. Kyiv: Alterpres, 254 [in Russian].
- Rizun, V. (2012). Nacherky do metodolohii doslidzhen sotsialnykh komunikatsii [Outlines of social communication research methodology]. *Psykholinhvistyka – Psycholinguistics*, 10, 305–314 [in Ukrainian].
- Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny «Teoriia ta istoriia sotsialnykh komunikatsii, hlobalni ta lokalni media» [Work program of the academic discipline «Theory and history of social communications, global and local media»] (2020). Mykolaiv, 25 [in Ukrainian].
- Romakh, O. (2017). Problemy prezentatsii metodolohichnykh zasad u naukovykh doslidzhenniakh [Problems of presentation of methodological principles in scientific research]. *Current Issues of Mass Communication*, 22 (2017), 71–81. <https://doi.org/10.17721/2312-5160.2017.22.71-81> [in Ukrainian].
- Turenin, A. (2001). *Sotsiologiia povsiakdennoho zhyttia [Sociology of everyday life]*. Kyiv: Krytyka, 336 [in Ukrainian].
- Kholod, O. (2018). *Sotsialni komunikatsii: tendentsii rozvytku [Social communications: development trends]*. Kyiv, 370 [in Ukrainian].

Проблеми дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій і шляхи їх вирішення

Олександр Холод,

доктор філологічних наук,

завідувач кафедри журналістики

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

(м. Івано-Франківськ, Україна)

У статті автор аналізує проблеми дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій. **Метою** своєї наукової розвідки автор визначив ідентифікацію складників вищезгаданої проблеми й пропозицію шляхів її розв'язання. На початку дослідження автор уточнює семантику термінів «соціальні комунікації» і «соціальна комунікація», чітко розгалужуючи лексичні значення.

Методологія дослідження дозволила автору послуговуватися загальним методом – холізмом, який передбачає аналіз усіх явищ і процесів у світі в Цілісності й

взаємозалежності елементів Цілого; загальнонауковими методами (аналізом, синтезом, узагальненням, аналогії та класифікації) і методами наукового пізнання: методами теоретичного дослідження (аксіоматичним, статистичним і гіпотетико-дедуктивним методами), а також звернулися до методів емпіричного дослідження (спостереження, опис, вимірювання).

Методика дослідження передбачала аналіз а) навчально-методичних матеріалів, за якими в різних країнах світу навчають здобувачів освіти за спеціальностями, що пов'язані із соціальними комунікаціями (журналістика, рекламна справа, публік рилейшнз та подібні); б) наукових матеріалів (монографій, наукових статей у спеціалізованих наукових журналах світу). Відібрані публікації автор проаналізував за кількістю публікацій про соціальні комунікації, журналістику, журналістикознавство, рекламну справу, публік рилейшнз, кіновиробництво; політику, історію, історикознавство; мистецтво й інші. Пізніше створив таблиці й переніс туди відібрані факти, підрахував кількість випадків по кожному критерію, що дозволило скласти таблиці й діаграми. Автор зафіксував тенденції показників і розтлумачив їх за допомогою проєктивної методики.

У **висновках** автор запропонував чотири шляхи розв'язання проблеми дослідження історії розвитку процесів соціальних комунікацій.

Keywords: процеси соціальних комунікацій, розвиток, проблеми дослідження, шляхи розв'язання.

Submitted to the editor – 07.11.2023

Review 1 – 08.12.2023

Review 2 – 20.12.2023

Accepted for printing – 28.12.2023

Подано до редакції – 07.11.2023

Рецензія 1 – 08.12.2023

Рецензія 2 – 20.12.2023

Прийнято до друку – 28.12.2023

